

Organizacja dostępu i promocja książek elektronicznych w Bibliotece Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie

Ewa Antosiewicz, Katarzyna Urbańska

Biblioteka Główna Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie

Streszczenie:

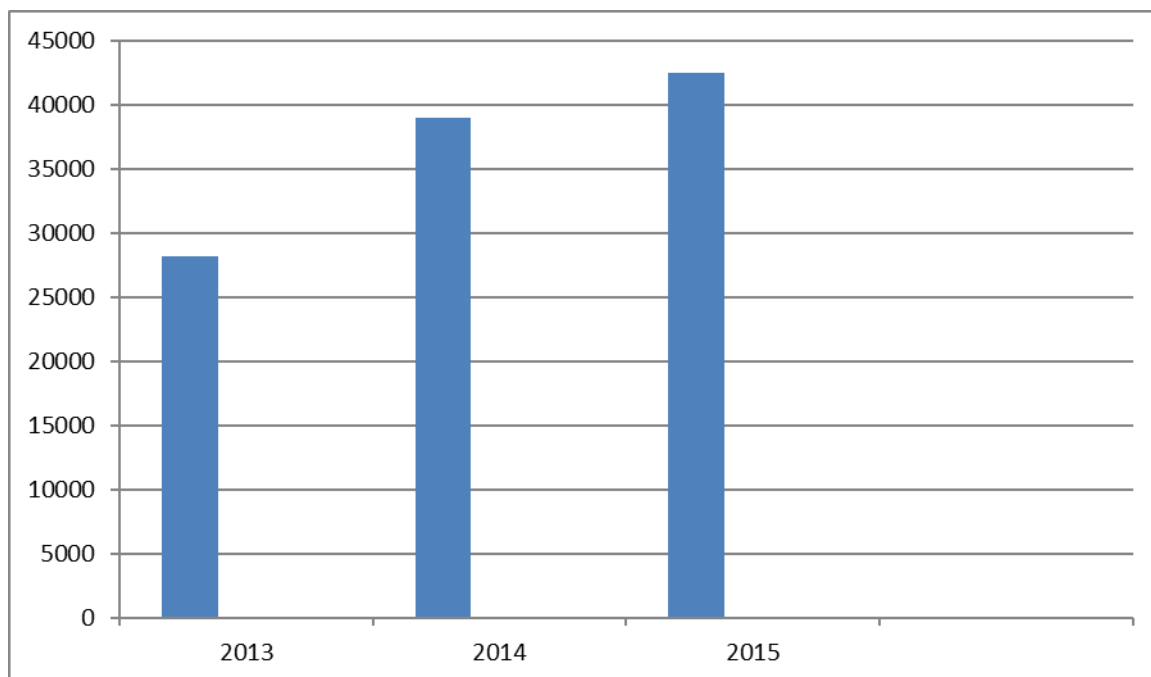
W pracy scharakteryzowano zasoby i wykorzystanie książek elektronicznych będących w zbiorach Biblioteki Głównej Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie. Omówiono organizację dostępu, metody informacji i promocji, zwracając uwagę na różnorodność akcji promocyjnych przeprowadzonych w bibliotece i w internecie.

Książka elektroniczna nazywana również e-bookiem, e-książką to nic innego jak treść zapisana w formie elektronicznej, którą można odczytać za pomocą odpowiedniego oprogramowania.

Początki e-książki sięgają 1971 roku, w którym M.S. Hart uruchomił Projekt Gutenberga, mający na celu digitalizację książek, do których wygasły prawa autorskie. Przyjmuje się ostatecznie, że książki tego typu pojawiły się w 1998 wraz z datą nadania im e-ISBN.

W bibliotekach naukowych pojawia się coraz więcej publikacji w formie online w tym e-książki, które coraz częściej zastępują formy drukowane.

W ostatnich latach e-booki odgrywają bardzo ważną rolę w środowisku akademickim. W 2002 roku na stronie www biblioteki Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie po raz pierwszy zamieszczono adresy URL do serwisów oferujących bezpłatny dostęp do e-książek. W kolejnych latach biblioteka zaczęła poszerzać swoją ofertę o książki online. Obecnie biblioteka PUM ma dostęp do ponad 42 tys. książek online. Na wykresie przedstawiono liczbę książek elektronicznych dostępnych w bibliotece PUM w ostatnich trzech latach. Można zauważyć wyraźną tendencję wzrostową.

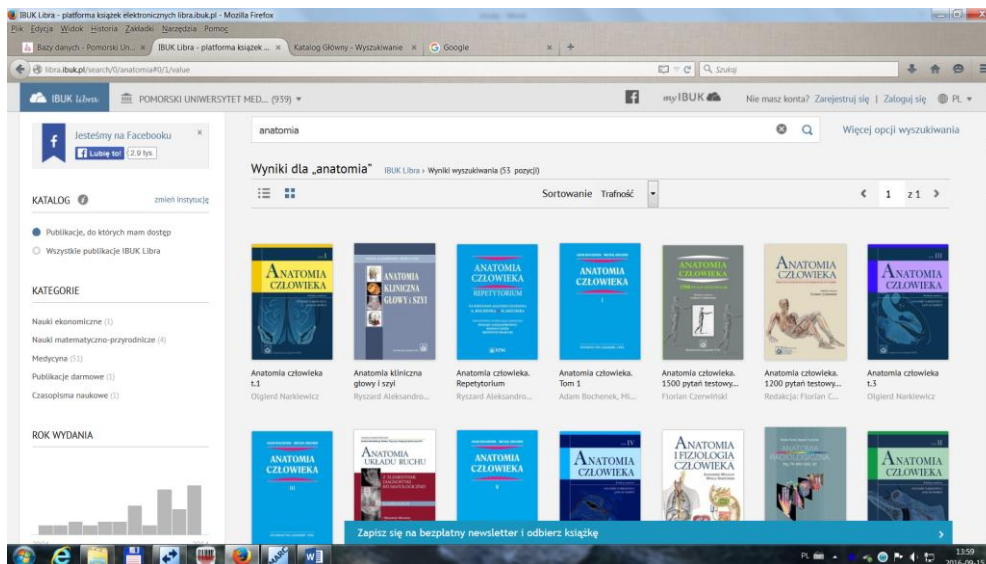

Wykres 1. Liczba książek w wersji elektronicznej (niezinwentaryzowane)

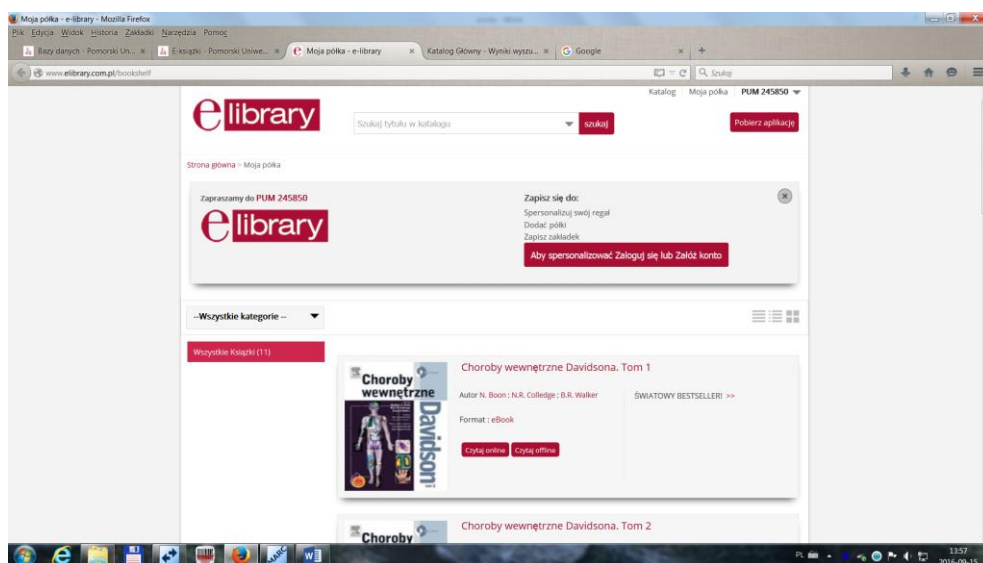
Książki elektroniczne są coraz bardziej popularne i cenione wśród czytelników ze względu na łatwość i szybkość dostępu. Można z nich korzystać z dowolnego komputera w sieci uczelnianej lub z domu w dowolnym momencie. W zależności od serwisu i polityki wydawcy, dostęp jest możliwy dla jednego, dwóch, trzech i pięciu lub nieograniczonej liczby jednoczesnych użytkowników. Mają one rozbudowane opcje wyszukiwania, np. wyszukiwanie proste, zaawansowane, według słów kluczowych. Serwisy oferujące publikacje online w celu podniesienia atrakcyjności książek elektronicznych wprowadzają dodatkowe opcje, ułatwiające korzystanie z nich. W książkach online można tworzyć zakładki, dodawać własne notatki, robić podkreślenia, zaznaczać i tagować fragmenty książek, kopiować lub wklejać tekst, otwierać strony o wskazanym numerze, odkładać książkę na wirtualną półkę. Zdarza się, że e-książki zawierają e-dodatki niepublikowane w wersji drukowanej.

Książki online będące w ofercie biblioteki dostępne są ze wszystkich komputerów podłączonych do sieci uczelni PUM. Pracownicy, doktoranci i studenci PUM mogą z nich korzystać również z komputerów domowych poprzez usługę VPN, roaming lub na hasło.

Serwisem oferującym najwięcej podręczników online w języku polskim jest IBUK libra. Biblioteka PUM prenumeruje ponad 150 e-książek z zakresu biomedycyny. Na platformie można się zarejestrować i stworzyć własną półkę z książkami. Pracownicy, doktoranci i studenci PUM dzięki pinowi otrzymanemu w bibliotece mogą z nich korzystać poza siecią uczelnianą np. z domu. W serwisie dostępna jest również funkcja „zapropnuj zakup” umożliwiająca złożenie propozycji zakupu książki nie będącej w ofercie biblioteki.

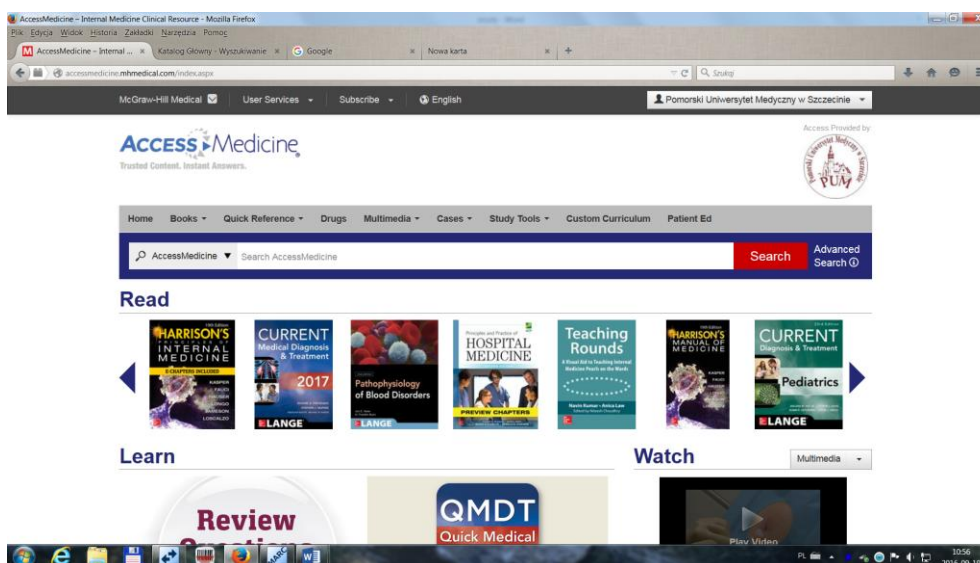

Na platformie Elibrary znajdują się książki wydawnictwa Edra Urban and Partner wcześniej Elsevier Urban and Partner, które można czytać online będąc w sieci internetowej lub poprzez usługę VPN oraz offline pobierając pełny tekst książki na własny komputer lub urządzenie mobilne, na okres roku akademickiego.

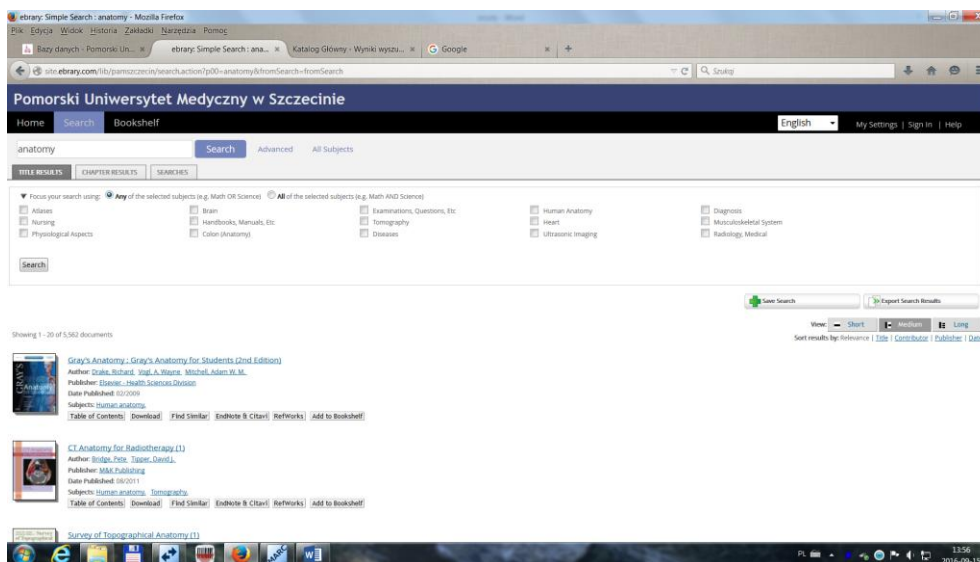

Interaktywna platforma edukacyjno-dydaktyczna AccessPediatrics i AccessMedicine udostępnia ponad 120 pełnotekstowych podręczników i atlasów wydawnictwa McGraw-Hill, z których można korzystać z komputerów domowych po utworzeniu indywidualnego konta lub poprzez usługę VPN. Po utworzeniu indywidualnego konta uzyskuje się możliwość korzystania z całej platformy poza siecią uczelnianą na okres trzech miesięcy. Dokumenty można zapisywać na swoim koncie i korzystać z testów sprawdzających wiedzę. W celu przedłużenia możliwości korzystania z e-książek z komputerów domowych należy

przynajmniej raz na kwartał zalogować się korzystając z komputera podłączonego do sieci internetowej PUM.

Platforma Ebrary umożliwia dostęp do ponad 11 tys. e-książek różnych wydawców, obejmujących kolekcję książek z zakresu medycyny i pielęgniarstwa. Pracownicy, doktoranci i studenci mogą z nich korzystać poza siecią poprzez usługę VPN dodatkowo można skopiować fragmenty książek w postaci plików PDF, zapisać na własnym komputerze i korzystać z nich offline.

Poprzez Wirtualną Bibliotekę Nauki, Biblioteka Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego umożliwia bezpłatny dostęp do zasobów autoryzowanych w ramach licencji

krajowych, takich jak: Elsevier, Wiley, Nature, Web of Science, Springer, EBSCO, Science, SCOPUS.

Duża różnorodność form dostępu e-książek wymaga dobrej organizacji i promocji. W chwili pojawienia się książek elektronicznych w naszej bibliotece na stronie internetowej została utworzona zakładka „E-książki”, w której umieszczono szczegółowe informacje o zasobach i zasadach dostępu.

Dodatkowo wszystkie książki online będące w ofercie biblioteki PUM zamieszczono na liście Publishing Finder, dostępnej na stronie internetowej w zakładce „wyszukaj e-publikacje”. Dzięki niej dużo łatwiej można dotrzeć do szukanej książki bez konieczności pamiętania wydawcy lub serwisu, na którym jest posadowiona. Listę tę można przeszukiwać na wiele sposobów: wpisując tytuł, słowo z tytułu, autora lub numer ISBN. Publishing Finder daje również możliwość przeszukiwania dziedzinowego.

Narzędziem ułatwiającym wyszukiwanie książek elektronicznych jest multiwyszukiwarka EBSCO Discovery Service (EDS). Wyszukiwanie odbywa się w szybki i intuicyjny sposób za pomocą jednego okienka. Zaletą EDS jest możliwość przeszukiwania pełnotekstowego.

Mając tak bogatą ofertę bardzo ważną rolę pełni promocja tych źródeł. Aby informacja o książce trafiła do użytkownika podejmowanych jest szereg działań.

Jedną z najprostszych metod promocji jest zamieszczanie informacji o e-książkach na stronie internetowej biblioteki. Informacje takie znajdują się jednocześnie w aktualnościach i na stronie głównej Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie. Dodatkowo do wszystkich jednostek uczelni wysyłane są informacje o nowościach pocztą elektroniczną.

Naturalnym dla każdego czytelnika źródłem informacji o zbiorach jest katalog biblioteczny, w którym można znaleźć informacje o e-książkach dostępnych w bibliotece PUM, takich jak: książki elektroniczne zakupione na własność przez bibliotekę (41 pozycji), książki elektroniczne na CD-romach, linki do książek w prenumeracie odnawialnej (481 pozycji) oraz linki do książek zdigitalizowanych i włączonych do zasobów Zachodniopomorskiej Biblioteki Cyfrowej Pomerania. Z poziomu katalogu Aleph jest udostępniona zakładka „Zaproponuj zakup”, której celem jest uzyskanie informacji o oczekiwaniach i zapotrzebowaniach czytelników dotyczących nowości wydawniczych. Należy zaznaczyć, że w katalogu znajduje się tylko niewielka część zasobów online. Dział gromadzenia pracuje nad rozbudową i aktualizacją katalogu pod kątem e-książek.

Do promowania naszych zasobów wykorzystujemy także portal społecznościowy Facebook, cieszący się dużą popularnością wśród studentów. Obecnie nasz profil polubiło ponad 800 osób. Każda nowa informacja np. zakup nowych książek elektronicznych, która może zainteresować czytelników jest tam publikowana – dla przykładu post z marca 2016 dotyczący nowych książek na platformie Elibrary dotarł do 819 odbiorców. Mamy świadomość, że jest to efektywna forma promowania zasobów elektronicznych.

W bibliotece głównej PUM odbywają się obowiązkowe zajęcia z Naukowej Informacji Medycznej dla studentów i doktorantów PUM, podczas których studenci otrzymują pełne informacje o zasobach online, zasadach i sposobach korzystania z nich. Dodatkowo dla wszystkich zainteresowanych biblioteka PUM organizuje bezpłatne szkolenia z zakresu metodyki korzystania z biomedycznych źródeł online. Szkolenia tego typu mają miejsce w bibliotece PUM lub na życzenia w klinikach i zakładach PUM.

Bieżące informacje o najważniejszych działaniach biblioteki zamieszczane są w Biuletynie Informacyjnym PUM, gdzie od 2014 roku biblioteka posiada stałą rubrykę „Serwis Informacyjny Biblioteki PUM”, zamieszczane są tam informacje na temat dostępnych źródeł, sposobu dostępu i zasad korzystania z tych źródeł.

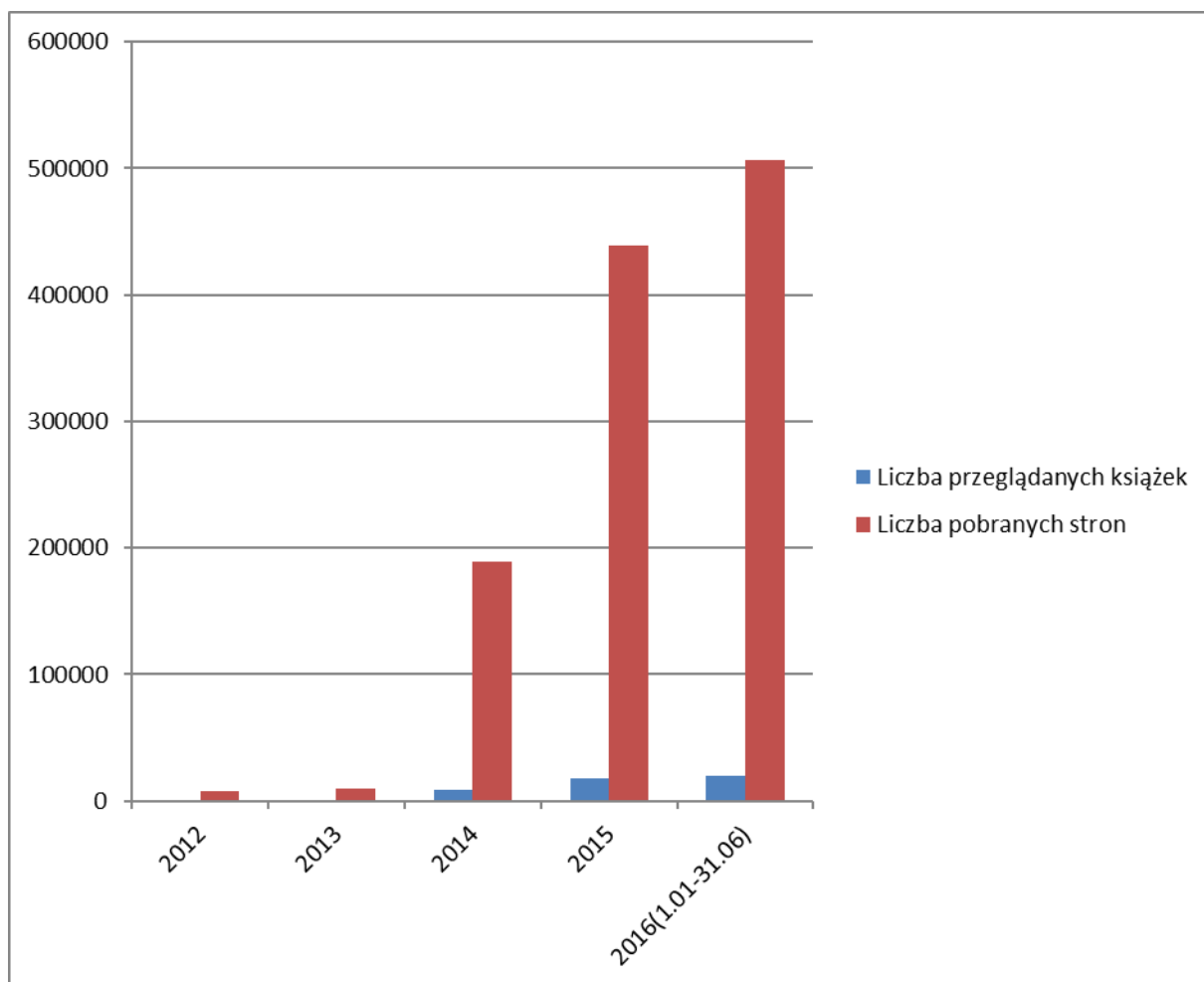
Biuletyn Informacyjny dostępny jest również w wersji elektronicznej w Zachodniopomorskiej Bibliotece Cyfrowe Pomerania.

Kolejną formą promocji e-zasobów są tablice informacyjne, postery i ulotki. Tablice rozmieszczono w newralgicznych punktach biblioteki: w holu przy wejściu do biblioteki oraz na piętrze, w pobliżu Działu Informacji Naukowej, gdzie można otrzymać szczegółowe wskazówki jak korzystać z e-zasobów. „Wizualne” promowanie książek za pomocą tablic i posterów, przynosi większe efekty niż informacja ustna o nich.

W ostatnim czasie w bibliotece wdrożone zostały kody QR promujące i ułatwiające dostęp do elektronicznych zasobów informacji, w tym także do książek online. Kod przenosi użytkownika w świat wirtualny do wybranego tytułu dostępnego w wersji elektronicznej lub do wybranej bazy danych, pod warunkiem, że ma przy sobie urządzenie mobilne i aplikację potrzebną do odczytania zeskanowanego kodu QR. W Bibliotece PUM w wypożyczalni i czytelnicy kody QR zamieszczono przy drukowanych egzemplarzach tytułów, które mają również wersję elektroniczną. Kody odnaleźć można również w pokojach pracy indywidualnej, na tablicach informacyjnych z posterami o e-zasobach, przy wystawach okolicznościowych i na ulotkach przeznaczonych dla czytelników.

Odpowiednia organizacja dostępu oraz akcje promocyjne prowadzone na szeroką skalę przez bibliotekarzy PUM przyczyniają się do większego wykorzystania e-książek.

Statystyki pokazują, że książki elektroniczne są coraz lepiej wykorzystywane wśród naszych czytelników. Dla przykładu możemy się posłużyć statystykami wykorzystania książek online na platformie IBUK Libra. Na wykresie przedstawiono dynamiczny wzrost przeglądanych książek i pobranych stron. Największy wzrost możemy zauważyć w 2014 roku w stosunku do roku poprzedniego. Liczba przeglądanych książek w 2013 wynosiła 786, natomiast w 2014 – 8 263. Pobranych stron w 2013 roku było 9 948, a w 2014 – 188 986. Widać wyraźną tendencję wzrostową spowodowaną akcją promocyjną oraz rozszerzeniem oferty e-książek w tym serwisie.

Wykres 2. Liczba przeglądanych książek i liczba pobranych stron

Na zakończenie należy podkreślić, że rozwój technologii internetowych wyznaczył nową jakość pracy dla bibliotekarzy.

Bibliografia:

1. Project Gutenberg. [online]. [przełączany: 6 lipca 2016]. Dostępny w: <http://www.gutenberg.org/>.
2. Kowalczyk P.: Historia e-książki, czyli 40 lat minęło. [online]. 21 lutego 2011 [przełączany: 6 lipca 2016]. Dostępny w: <http://passwordincorrect.com/historia-e-książki-czyli-40-lat-minelo/>.
3. Woźniak J., Franke J., red.: Biblioteki cyfrowe: projekty, realizacje, technologie. Warszawa: Wydaw. SBP, 2007. ISBN 978-83-89316-72-1.
4. Potocka A.: E-książki w bibliotece akademickiej: dostęp i promowanie w Bibliotece Głównej Politechniki Warszawskiej [online]. W: Wrocławskie Spotkania Bibliotekarzy Polonijnych. Wrocław, 4-6 lipca 2007 r. [przełączany 7 lipca 2016]. Dostępny w: <http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/mat17/potocka.php>.
5. E-book. [online]. Wikipedia. [przełączany 7 lipca 2016]. Dostępny w: <https://pl.wikipedia.org/wiki/E-book>.
6. Taterczyńska M., Budek D., Rogowska E.: Współczesna książka medyczna. W: Gaziński R., red. Dokąd zmierzamy? Książka i jej czytelnik. Materiały z II ogólnopolskiej konferencji naukowej organizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego. Międzyzdroje, 20-22 września 2007 r. Szczecin: Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie; 2008. s. 342-349. ISBN 978-83-87879-70-9.